

90 РОКІВ НА РОЗДУМИ: ЗРОЗУМІЛИ ЧИ ЗАБУЛИ?

Павло Скоропадський, гетьман України
(29 квітня — 14 грудня 1918 р.)

Якщо ви, панове, коли-небудь будете у тих умовах, в яких був я, бажаючи вам добра, раджу: бережіть розумних, освічених, здібних до роботи людей, у нас їх можна перелічити на пальцях. Не чіпляйтесь до дрібниць. Не копірсайтесь у минулому ваших підлеглих, якщо на дану хвилину вони цінні своєю роботою. За цю пораду ви скажете мені спасибі.

Павло Скоропадський

2003 року у Києві з'явилась вулиця Павла Скоропадського. Вельми незвична, як на мене. Поглянути з одного боку — вона пролягає у самому серці Києва і забудована розкішними сучасними будівлями. Поглянути з іншого — це одна з найкоротших вулиць в усій столиці, до того ж ви не знайдете на ній жодної адреси. Колишній Новий проїзд від Червоноармійської до Басейної видається таким же пишним і коротким, як саме гетьманування в Україні нащадка давнього козацького роду і колишнього флігель-ад'ютаната російського імператора, що розпочав і завершив свій земний шлях на німецькій землі, — Павла Петровича Скоропадського.

Хто він був? Кому належала його душа? Українському народові, який його не зрозумів і не прийняв? Імператору, що знехтував його вірністю? Кайзеру, який намагався ним маніпулювати і використовувати його у цілях власної імперії? Коханій Аліні, з чією душею його душа, мабуть, гомонить сьогодні у верховітті столітніх тростянецьких дубів про втрачені сподівання?

90 років надто малий час, аби зрозуміти. Проте достатній, аби забути.

Для того, щоб створити міф, недбалому вченому, професійному ідеологу або безвідповідальному політику достатньо кількох хвилин. Руйнувати міфи важко. Єдиний надійний спосіб зробити це і не втратити пам'ять народу і створених ним інституцій — відшукувати і популяризувати факти, раніше невідомі, але важливі для державного будівництва сьогодні.

Готуючись до перевороту 29 квітня 1918 року, П. Скоропадський одним із першочергових завдань для себе визначав, як він сам пише у спогадах, „створити сильний уряд для відновлення, насамперед, порядку, для чого необхідно створити адміністративний апарат, який на той час фактично був відсутній, і провести справді здорові демократичні реформи, не соціалістичні, а демократичні”.

Він мав доволі чітку програму ліберально-демократичних реформ, економічним фундаментом якої був захист приватної власності як основи культури і цивілізації. Поверталася повна свобода на купівлю і продаж землі. Готувалася масштабна земельна реформа, якій, на жаль не судилося бути втіленою. Її суть мала полягати у тому, що держава скуповувала землю у великих власників і продавала за доступною ціною малоземельним селянам.

Було розбудовано фінансову систему держави, створено державний банк. Організовано судівництво і створено вищий державний судовий орган — Сенат, який складався з трьох генеральних судів — адміністративного, цивільного і кримінального.

Проводилася активна зовнішня політика: було встановлено дипломатичні відносини з 12-ма іноземними державами, у тому числі з Радянською Росією. Велися переговори про включення до складу України Криму і Кубані. Гетьман таємно фінансував діячів Західно-Української Народної Республіки, а також Російської добровольчої армії у їх боротьбі з більшовизмом.

Саме у більшовизмі гетьман вбачав найбільшу загрозу для України. Зловісним пророцтвом звучать слова з його спогадів, написані у 1919 році: „*Більшовизм, знищивши всяку культуру, перетворив би нашу чудову країну на висохлу рівнину, де з часом посів би капіталізм, але який!.. Не той слабкий, м'якотілий, який тлів у нас досі, а всесильний Бог, у ногах якого буде валятися і плазувати той же народ*”.

Як професійний військовий Скоропадський добре розумів критичне значення ефективної урядової машини для державного будівництва та економічного розвитку. Саме тому серед близько 400 прийнятих за сім з половиною місяців гетьманату законів одними з перших були закони, якими запроваджено українську державну службу як одну з основ національної державності.

Відзначити 90 років запровадження державної служби в Україні — ще один шанс згадати призабуте, відшукати загублене і взяти уроки.

Як згадує гетьман, органи державного управління доводилось створювати з нуля. Найскладнішим було підібрати правильних людей, це займало багато часу, оскільки все було деморалізовано. Один виявлявся негідником, інший не відповідав за своїми політичними уподобаннями, тобто, як правило, не хотів працювати на Українську Державу, а третій йшов на державну службу лише заради платні й узагалі не збирався працювати.

Перед тим як брати владу до своїх рук, Скоропадський не мав людей, з якими б порозумівся, які б поділяли його переконання, які б довіряли йому, а він цілком їм.

У липні 1918 гетьман з гіркотою звертає своє риторичне запитання до Дмитра Донцова, що очолював створену за часів гетьманату Українську телеграфну агенцію, що й сьогодні продовжує працювати як Українське національне інформаційне агентство „Укрінформ”: „*Ну, де є ті українці? Ну дайте їх мені! Таких, як мені треба, з якими я міг би говорити й працювати! Де вони є?*”

Брак людей, готових професійно, чесно і віддано працювати, мабуть, став однією з головних причин поразки одного з найвидатніших і ще недооцінених українських державних діячів ХХ століття.

Іншою причиною стало те, що він так і не зумів стати диктатором, життєву необхідність чого для України добре усвідомлював.

Багато у чому, мабуть, він на десятиліття випередив час, намагаючись провести ліберальні реформи і збудувати демократичну правову державу в умовах революції й анархії, коли Україну в буквальному сенсі розривали із зовні і зсередини інтелігентські соціалістичні доктрини, що висіли у повітрі без жодного відчуття реальності, більшовики, білі, австро-німецькі „союзники” і держави Антанти.

Це не вдалося зробити як з об'єктивних причин, так і через серйозні прорахунки в політиці, яких можна було уникнути. Це і зволікання з проведенням земельної реформи, і недостатня рішучість у боротьбі з антидержавними елементами, неспроможність гетьмана захопити і долучити до співпраці національні сили, використати потенціал вільного козацтва.

Сьогодні ми маємо хорошу можливість не лише орієнтуючись на практику сучасних європейських країн, а й насамперед спираючись на власні досвід, ментальність і соціокультурні традиції, розбудувати міцну і надійну основу держави — систему державного управління і державної служби.

Фактично ми стоїмо перед вибором повторити фатальні помилки, зроблені на початку минулого століття, або, урахувавши уроки історії, втілити в життя слова, сказані Скоропадським 15 жовтня 1920 року в інтерв'ю швейцарській Gazette du Lousanne: „*Однак я переконаний, що для майбутнього спокою Східної Європи, в боротьбі з розкладовими тенденціями крайніх течій є тільки одна опора, один охоронний мур — це національне почуття. Україна, зорганізована в державу, базовану на національним почутті, відповідно глибокому бажанню всього народу керуватися самим собою, стане несокрушимою опорою того миру, якого цілий світ тепер шукає*”.

Для світу і українців ці слова тепер актуальні як ніколи.

Андрій Вишневецький ■

Закон про нормальний розпис утримання службовців у центральних урядових установах цивільного відомства

затверджений Гетьманом 26 червня 1918 р., ухвалений Радою Міністрів

На додаток і зміну відповідних постанов статуту про цивільну службу (т. III св. зак.), штатних розписів та журнальної постанови Ради Міністрів від 7 травня 1918 року за № 4 постановити:

1) Нормальний розпис окладів утримання та класів посад службовців у центральних урядових установах цивільних відомств, який до цього прикладається, ухвалити та вважати дійсним з 1 червня 1918 року, при умові, що для присвоєння того чи іншого окладу службовцям, котрі уже знаходяться у відомствах, повинно бути підтверджено відповідним наказом у встановленому порядку призначення їх на ту чи іншу посаду, передбачену нормальним розписом, за винятком осіб, призначених на посади наказом Пана Гетьмана.

2) Надати право Начальникам відомств, до затвердження у встановленому порядку їх штатів, встановлювати, у міру необхідності, кількість посад, передбачених у нормальному розписі (ст. 1).

3) Доручити Військовому Міністрові керуватися нормальним розписом (ст. 1) щодо немущтрових посад центральних установ військового відомства, при перегляді штатів останніх.

4) Поширити силу примітки 1-ої до нормального розпису (ст. 1) про роз'їзні та командировочні гроші на установи військового відомства та на всі місцеві урядові установи.

5) Доручити Міністрові Шляхів внести до Ради Міністрів міркування про умови оплати відряджень службовців відомства шляхів по залізницях, а також водних та шосейних шляхів.

Тимчасовий нормальний розпис окладів утримання і класів посад службовців у центральних урядових установах цивільних відомств

Назва посади	Річний посадовий оклад (крб.)	Клас посади	Ранг пенсії
Голова Ради Міністрів	30000	I	I
Міністр	24000	II	I
Товариш міністра	18000	III	I
Член ради міністра	12000	IV	II
Директор департаменту	15000	IV	II
Віце-директор департаменту	12000	V	III ст. 1
Начальник відділу	10000	VI	III ст. 2
Старший діловод	7200	VII	V
Діловод	6600	VIII	VI
Помічник діловода	6000	IX	VII
Старший помічник діловода	5400	IX	VII
Урядовець з особливих доручень	9000	V	III ст. 1
Урядовець з особливих доручень	7200	VI	III ст. 2
Урядовець з особливих доручень	6000	VII	V
Урядовець з особливих доручень	4800	VIII	V
Урядовець першого рангу	4200	IX	VII
Урядовець другого рангу	3600	X	VII
Урядовець третього рангу	3000	X	VII
Головний бухгалтер	12000	V	III ст. 1
Старший бухгалтер	9000	VI	III ст. 2
Бухгалтер	7200	VII	V
Скарбник	6600	VIII	VI
Старший рахівник	5400	VIII	VI
Рахівник	4800	IX	VII
Помічник скарбника	4800	IX	VII
Екзекутор	5400	VIII	VI
Головний журналіст	6600	VIII	VI
Старший юрисконсульт	12000	—	—
Юрисконсульт	9000	—	—
Помічник юрисконсульта	6000	—	—
Лікар	6600	—	—
Старший статист	7200	VII	V
Статист	6600	VIII	VI
Бібліотекар	6600	VIII	VI
Помічник бібліотекаря	4200	IX	VII
Старший фахівець	9000—12000	IV—V	II
Фахівець	7200—9000	V—VI	III ст. 1
Практикант	1800	X	—

Примітки:

I. Службові роз'їзди урядових осіб, котрим штатами не встановлено постійних роз'їзних грошей, оплачуються на таких підставах:

1) Подорожні гроші при відрядженнях призначаються при поїздках по залізницях, коли немає безплатного квитка, чинам VII клас і нижче по вартості квитка II класу, останнім — I класу і вільнонайманим III класом, за винятком доплат за швидкість і спальні місця; на пароплави класним чинам по вартості квитків I класу, а вільнонайманим II класу; на автомобілі по дійсній вартості, яка при відсутності рахунків посвідчується начальством урядовця, котрий був у відрядженні. Міністрам при службових поїздках надається право користування окремими вагонами.

2) Добові гроші видаються урядовцям, які відряджені, по нижчезазначеному рахунку:

Клас посад	У межах повіту (крб.)	У межах губернії (крб.)	Поза межамі губернії (крб.)	За час перебування в м. Києві, Харкові, Одесі та Катеринославі (крб.)
II	15	30	45	50
III	12	20	30	40
IV—V	10	15	20	25
VI—VII	8	10	15	20
VIII—XIV	6	9	12	15
Кур'єри та нижчі службовці	3	4	7	10

3) При відрядженнях за кордон добові видаються у подвійному вищому розмірі (п. 2).

4) Дія цих правил (пп. 1 і 2) не поширюється на службовців у відомствах шляхів при відрядженнях по залізниці, а також водних та шосейних доріг.

II) Кредити на видачу службовцям грошових нагород і допомоги вимагаються у кошторисі.

III) Голова Ради Міністрів має право на помешкання за рахунок коштів Державної Скарбниці, яке йому належить з опаленням, освітленням і необхідними послугами. Міністрам і Товаришам Міністрів даються казенні помешкання з опаленням або, за відсутності таких, квартирні гроші в розмірі однієї четвертої посадових окладів, котрі видаються щомісячно.

IV) Видатки Голови Ради Міністрів і Міністрів на представництво оплачуються з кредиту в 24000 карбованців і відпускаються щорічно в розпорядження Голови Ради Міністрів.

V) На переїзд на місце служби всім урядовим особам видаються підйомні гроші в розмірі: півмісячного окладу на відстані до тисячі верств і місячного утримання на відстані понад 1000 верств. Міністри і Товариші Міністрів одержують підйомні гроші в розмірі місячного утримання на відстані до 1000 верств і, крім того, їм даються безкоштовно два вагони для провозу речей.

VI) Оклади утримання не поділяються на жалування, харчові та квартирні; у випадку, коли службовці користуються казенними квартирами, за винятком Міністрів і Товаришів Міністрів (примітка III), з їх утримання удержується щомісячно одна п'ята частина його.

VII) За участь у комісіях поза своїм відомством службовці отримують зарплату по 15 крб. за кожне засідання; ці видатки відносяться на канцелярсько-господарські кредити тих відомств, при котрих утворені комісії.

VIII) Кількість штатних членів Ради Міністрів обмежується штатом відповідного Міністерства, понадштатні члени Ради Міністрів призначаються за поданнями Міністра у міру необхідності, з вимогою кредиту на їх постійну або добову платню в смітному порядку.

IX) Посади VII класу та вище заміщуються переважно особами з вищою освітою.

X) Залишки кредитів на утримання особового складу повертаються у прибутки Державної Скарбниці по закінченні фінансового року.

(Державний вістник. — 1918. — № 20. — С. 2) ■

Закон про урочисту обітницю урядовців і суддів та присягу військових на вірність Українській Державі (витяг)

Затверджено Гетьманом 30 травня 1918 р., ухвалений Радою Міністрів

1. Урядовці, що на державній службі цивільних відомств Української Держави, а також ті особи, що знов мають вступити на цю службу, повинні дати таку обітницю на вірність Українській Державі:

„Урочисто обіцяю вірно служити Державі Українській, визнавати її державну владу, виконувати її закони і всіма силами охороняти її інтереси й добробут“.

2. Коли особи відмовляться від урочистої обітниці, то їх не приймається на службу, а ті, що вже є на службі, звільняються від неї.

(Державний вістник. — 1918. — № 11. — С. 2) ■

Закон про порядок призначення осіб на урядову службу

Затверджено Гетьманом 24 липня 1918 р., ухвалений Радою Міністрів

На додаток до ст. 3 законів про тимчасовий державний устрій Української Держави постановити:

1. Призначення на державні посади III класу здійснюється наказами за підписом Гетьмана і відповідного Міністра і за скріпленням Державного Секретаря.

2. Призначення на посади IV класу здійснюється наказами за підписом Гетьмана за скріпленням відповідного Міністра.

3. Кандидатури осіб на зазначені в ст. 1 і 2 посади спочатку подаються на ухвалу Ради Міністрів.

Примітка до ст. 1, 2 і 3: Сенатори призначаються в порядку, як зазначено в Статуті Державного Сенату.

4. Призначення на посади V класу здійснюється наказами по відповідних Міністерствах після затвердження Гетьманом докладів Міністрів про ці призначення. Накази ці оголошуються в такій формі: „Згідно з ухваленим Гетьманом докладом Міністра (зазначається якого) призначаються“.

5. Призначення на посаду VI класу здійснюється наказом відповідного Міністра.

6. Всі решта посад на державній службі заміщуються в порядку, який визначається кожним окремим Міністром по підпорядкованому йому Міністерству, за винятком тих випадків, коли в самому законі уже встановлено певний порядок призначення осіб на урядову службу.

7. Звільнення з посад здійснюється у тому ж порядку, в якому і призначення на посади.

8. Накази про призначення на державну службу осіб перших 6 класів передаються до Державної Канцелярії для опублікування у „Державному Вістникові“ та ведення службових списків (формулярів) осіб, які займають посади I та II класів. Призначення на посади VII класу та нижче в установи Центральних Відомств також надсилаються до Державної Канцелярії і оголошуються в „Державному Вістникові“. Призначення на такі ж посади в місцеві установи оголошуються в місцевих офіційних органах преси.

(Державний вістник. — 1918. — № 28. — С. 1) ■

ВИСТАВКА „ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ“

З 23 до 30 червня 2008 року у приміщенні Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України відбудеться виставка „Історія державної служби в Україні“. Відвідати експозицію можна за адресою: Київ, Софія Київська, вул. Володимирська, 22-а. Офіційне відкриття 23 червня 2008 року о 12.00.

Виставка присвячена 90-річчю запровадження державної служби в Україні та приурочена до Дня державної служби.

Представлені оригінали та копії історичних документів, що дотичні до історії становлення державної служби, з часів Русі, Великого князівства Литовського, козацької доби, Української Народної Республіки, Західно-Української Народ-

ної Республіки, Української держави гетьмана П. Скоропадського та сучасної доби.

Аналогічні експозиції відбудуться у всіх регіонах України з 23 червня до 23 липня. Заплановано проведення виставок у приміщеннях обласних (міських) державних адміністрацій та у будинку Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

Організатори переконані, що активна пропаганда 90-річчя української адміністративної традиції сприятиме глибшому знанню громадянами України власної історії, вихованню патріотизму, підвищенню авторитету держави та дасть новий поштовх реформі державної служби та державного управління. ■

Керівник проекту: Віталій Баяв

Редактор: Файна Козирева

Назва видання: Інформаційний бюлетень „Бюрократ“

Індекс видання: 91644

Засновник-видавець: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби

Виготівник: ТОВ „Оптиміст Комунікайшнз“

Розповсюджувач: ДП „Преса“

Наклад: 8000 примірників

Замовлення: № 4538

Номер і дата виходу: № 9 (62) від 14/06/2008

Адреса редакції, видавця: 01601, м. Київ, вул. Прорізна, 15, тел. 278-03-21

Адреса виготівника, друкарні: 01037, Україна, м. Київ, вул. Рейтарська, 35А, тел. 501-01-87

Свідоцтво про Державну реєстрацію ЗМІ: КВ 9695 від 23.03.2005

Свідоцтво про Державну реєстрацію видавця: ДК 2214 від 15.06.2005

Свідоцтво про Державну реєстрацію виготівника: ДК 3118 від 25.02.2008

 **ЦЕНТР СПРИЯННЯ
ІНСТИТУЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ**

ПРИ ГОЛОВНОМУ УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

© 2008, Центр сприяння інституційному розвитку державної служби

Електронна адреса: center@center.gov.ua

Веб-сайт: www.center.gov.ua